

TOLIŞƏ ZIVON

DƏRSKİTOB

HEYDƏR ƏLİYEV
AZƏRBOYCON XƏLĞİ UMUMMİLLİYƏ LİDER

Rasim Heydərov, Aqil Cəfərov, Elvin Səmədov

Tolışə zıvon 1

Bo umumt hsil  m ssison
1-n  sinifiro tolışə zıvon fənni
D RSK TOB

  Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

**Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0
International (CC BY-NC-SA 4.0)**

Bu nəşr Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International lisenziyası (CC BY-NC-SA 4.0) ilə www.trims.edu.az saytında yerl şdirilmışdir. Bu n şrd n istifadə edərkən lisenziyanın Ő rtl ri qəbul edilmiş sayılır:

İstinad zamanı nəşrin müəllif(lər)inin adı göstərilməlidir.

N şrd n kommersion məqsədilə istifadə qadağandır.

Törəmə nəşrlər orijinal nəşrin lisenziya Ő rtl ri ilə yayılmalıdır.

Bu n şrl  bağılı irad və təkliflərinizi
chashioglu@gmail.com v  derslik@edu.gov.az
elektron ünvanlarına g nd rm yiniz xahiş olunur.
 m kdaşlığınız  c n əvvəlcədən təşəkkür edirik!

KİTƏBƏDƏ BİƏYON

Məktəbi iminə ruj	6
Səlom. Çəmi nom... ..	8
Boğədə – “Ə” sədo iyən hərf	10
Xeyzon – “N” sədo iyən hərf	12
Vişədə – “V” sədo iyən hərf	14
Çəmə di – “O” sədo iyən hərf	16
Dıyoədə – “D” sədo iyən hərf.....	18
Nəve – “İ” sədo iyən hərf	20
Boku – “K” sədo iyən hərf	22
Şənqul, Şunqul, Mənqul – “L” sədo iyən hərf	24
Doon – “E” sədo iyən hərf.....	26
Bili – “B” sədo iyən hərf	27
Vəyə – “Y” sədo iyən hərf.....	28
Tolişə bandon – “A” sədo iyən hərf.....	29
Tənuə nun – “T” sədo iyən hərf	30
Tətil – “R” sədo iyən hərf	31
Ruədə – “U” sədo iyən hərf	32
Aşmardon – “M” sədo iyən hərf	34
Kəy həyvnonon – “I” sədo iyən hərf.....	36
Vəşyəne həyvnonon – “H” sədo iyən hərf	37
Səkuə – “S” sədo iyən hərf	38
Şuşa – “Ş” sədo iyən hərf.....	40
Park – “P” sədo iyən hərf.....	42
Əlenq – “Q” sədo iyən hərf	44
Çəmə Vətən – “Ç” sədo iyən hərf.....	46
Xocalı – “C” sədo iyən hərf.....	48

Fil – “F” sədo iyən hərf.....	50
Nəvuzə id – “Z” sədo iyən hərf	52
Vavazon – “X” sədo iyən hərf	54
Jəje – “J” sədo iyən hərf	56
Ha əğılon, əğılon – “Ğ” sədo iyən hərf.....	58
Tolışə əlifbo.....	60
Heydər bobo	61
Şəhidon xiyobon	62
Az vətəni əsqərim	63
Çəmə Həzi.....	65
İzohinə luğət	66

Şərti işoron:

Sixan

Zivonarişton

Ağılbılovon

Hicə

Yolon sixan

Bıhandən.

Niviştə nımunon

MƏKTƏBİ İMİNƏ RUJ

1. Şikili həxədə qəp bijən.

2. Bə məktəbi aid bıə çiyon komonin?

3. Imruj az bæ mæktæb şedæm.

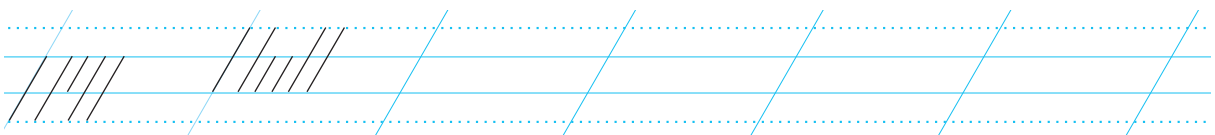

Handwriting practice lines consisting of a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line. There are two sets of these lines, each containing a small dot for starting a letter.

SƏLOM. ÇƏMI NOM...

1. Şikilon həxədə qəp bijən.

BOĞƏDƏ

[Ə] sədo iyən hərf

Ə ə

1. Şikilədə birə sıxanon bə hecon co bıkə.

• n o

a l • f

t • v •

• r • b •

k •

2. Jinə şikilonədə “ə” hərfi vıra pəydo bıke:

h • • • ş

p • • u

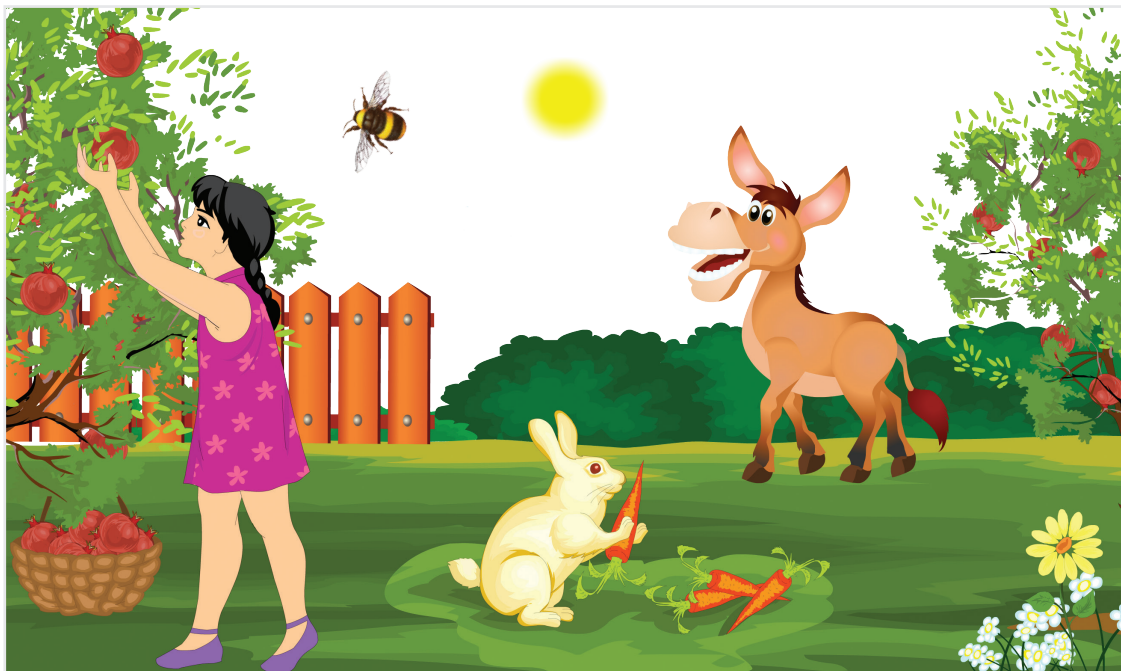

• • p

s •

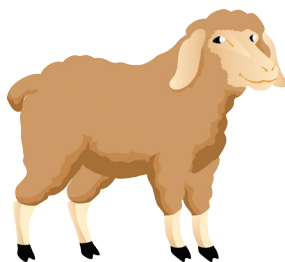
3. Şikili həxədə qəp bijən.

4. Kon sixanədə "ə" sədo veye?

ç	.	ş	.	.	.
1	2	3	4	5	6

p	.	.
1	2	3

p	.	.	b	.
1	2	3	4	5

.	y	.
1	2	3

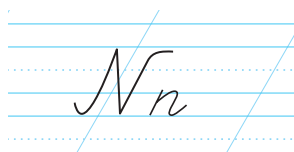
k	.	s	.
1	2	3	4

ə ə

XEYZON

[N] sədə iyən hərflər

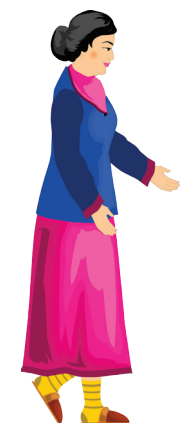
Nn

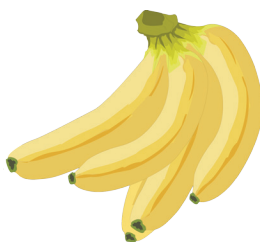
1. Şikilədə birə sıxanon bə hecon co bıkə.

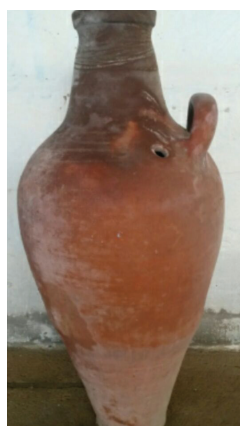
• a l

• • • •

b a • a •

• i y •

i • •

t e l e f o •

• • • o f

2. Jinə şikilonədə "n" hərfləri vırə pəydo bıke:

• • n

z • • • • q •

x • • ç •

3. İştə xeyzoniku qəp bijən.

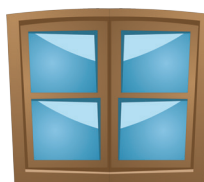
4. Kon sixanədə "n" sədo veye?

r . . d .

i . s

h . . i

l . . .

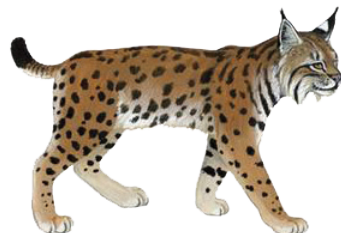
p . . c .

n *n*

VIŞƏDƏ

[V] sədo iyən hərf

Vv

1. Şikilədə biə sıxanon bə hecon co bikə.

• • v •

9

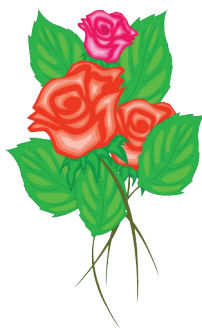
• • v

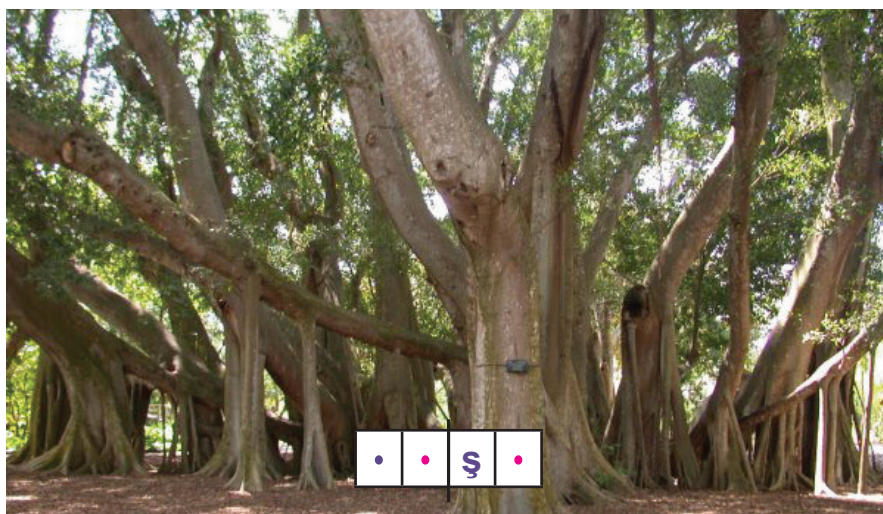
• ə • • ş •

20

• i • t

• • l

• • ş •

2. Şikili həxədə qəp bijən.

3. Kon şikilədə “v” hərf heste?

v v

ÇƏMƏ Dİ

[O] sədo iyən hərf

Oo

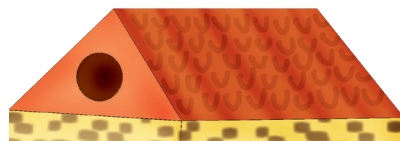
1. Şikilon əsosədə işte di (ğəsəbə, şəhər) həxədə çep bijən:

2. Jinə şikilonədə “o” hərfi vırə pəydo bıqə.

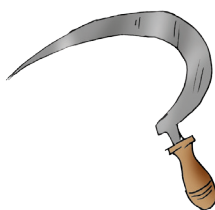
• | •

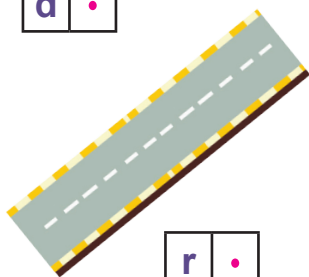
b | • | n

d | •

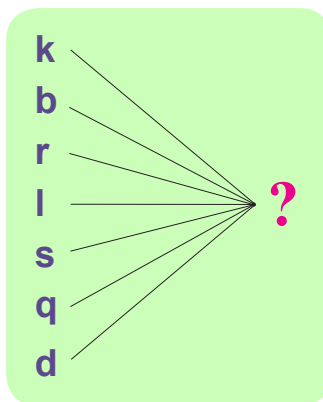

• | r | • | ğ

r | •

3. Sixan bısoxt iyən bıhand.

4. Jinə şikilonədə “o” hərfi vırə pəydo bıqə:

• | • | r
1 2 3

• | d | • | m
1 2 3 4

m | • | ğ | • | •
1 2 3 4 5

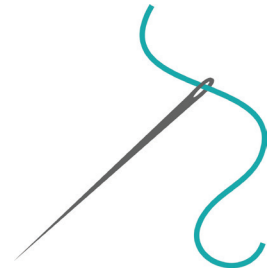
ş | • | ğ | • | l
1 2 3 4 5

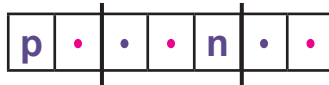
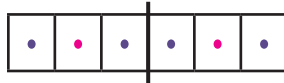
DIYOƏDƏ

[D] sədo iyən hərf

Dd

1. Şikilədə birə sıxanon bə hecon co bıqə.

2. Tovistonədə əmə bə diyo şedəmon.

3. Jinə sıxanon bə hıcon co bıke:

d ə v o d o d o d ə v ə d o n ə d ə b i e
d ə b a s t e d i r a n q ə d a s t ə m o l
d a s t o v d e ğ i j d ə v a r d e d i y o

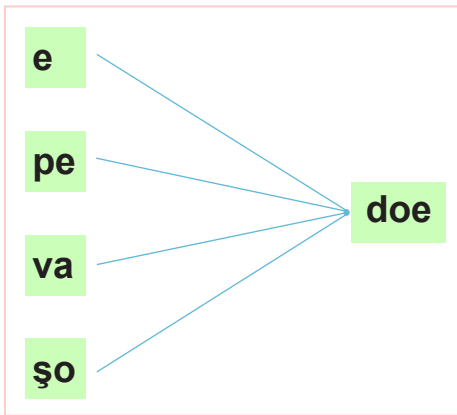
4. Sıxan bısoxt.

dəvo - vo + və = ?

dəvarde - r - de + se = ?

dastəmol - ə - mol + i + nə = ?

5. Sıxan bısoxt iyən bıhand.

 Çanə bışoş ərəsniş,
Əçəy oxo dərəsniş

(d . . . o)

 Dast dasti bəşışte, dastən dimi.

. Ənoə do. Əno ənoə doədə. Nənə, ənoə doədə ənoə.

D d

NƏVE

[İ] sədo iyan hərf

İ İ

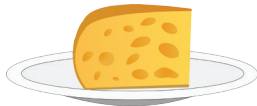
İ İ

1. Əmə bə nəve şedəmon.

2. Şikilədə biə sıxanon bə hecon co bıke.

p . . .

1

k . n .

.

m a ş . n

d .

3. Hərfi sxemədə "i" hərfi vərə pəydo bikə:

k . j . s . n . p . y . z
m . z s . z . z . l . m o

4. Sixan bısəxt.

k
b
v
j
s
q
d
n
h

?

Ovədə eşədəni, otəşədə vəşədəni.

(b . . .)

id, di, div, divo

j *i* / / / /

BOKU

[K] sədo iyən hərf

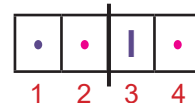
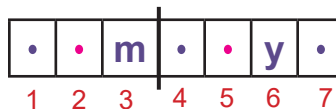
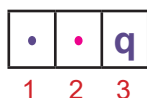
Kk

1. Boku çəmə poytaxte.

2. Hərfi sxemədə "k" hərfi vırə pəydo bıke.

3. Sıxan bısoxt:

ki	no
kə	k
ko	nə

4. Sıxani pəydo bıke.

5. Sıxanon de şikilon bıbast.

tık	
çok	
lok	
lik	
hənək	

Kinə. Kə. Kinə kədəe. kədə ni.

Handwriting practice lines with the letters 'K' and 'k' written in cursive on the first line.

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

İ

İ

J

K

ŞƏNQUL, ŞUNQUL, MƏNQUL

[L] sədo iyən hərf

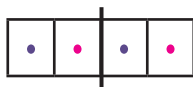
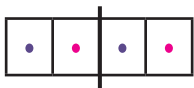
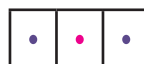
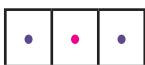
LI

1. Şikili həxədə qəp bijən.

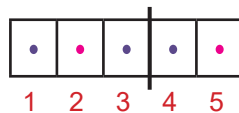
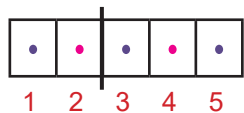
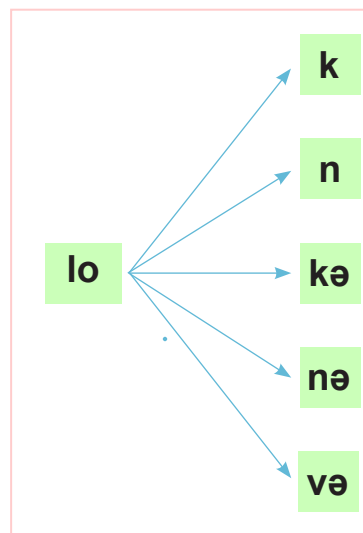
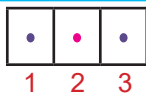
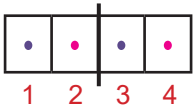

2. Sixanonədə "l" hərfi vərə pəydo bikə iyən bə hecon co bikə.

4. Sixan bısoxt iyən bihand.

3. Hərifi sxemədə "l" hərfi vərə pəydo bikə:

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

I

İ

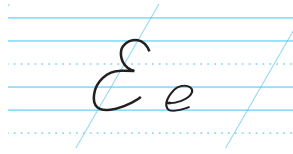
J

K

DOON

[E] sədo iyən hərf

Ee

1. Şikili həxədə qəp bijən.

2. Sixan bısoxıt:

əl	in
ək	də
də	enq

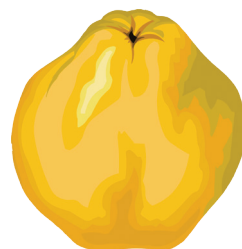
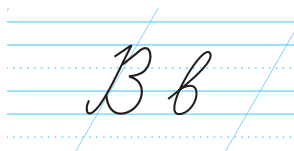
Əli koke. Əno kole. Ənoə do. Ənoə doədə əno ni.
Dədə, ənoə doədə əno ni.

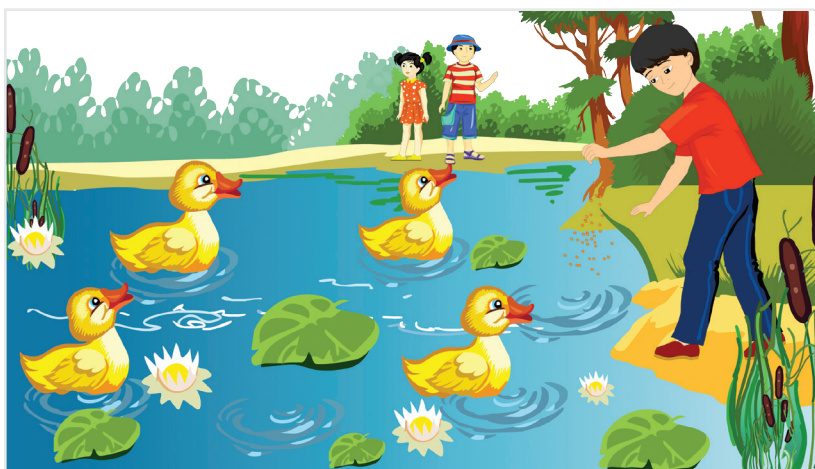
BİLİ

[B] sədo iyən hərf

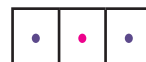
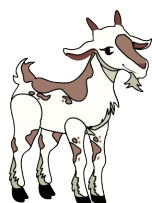
Bb

1. Şikili həxədə qəp bijən.

2. Sixanonədə "b" hərfi vərə pəydo bıke.

Bə bo bili bon boə bələl bələlə do

Dədə:

Əli, bə don bədə.

Əli:

Bə biliyon don bədəm?

Bb

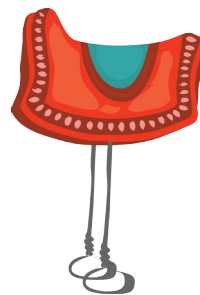
A

vƏYƏ

B

[Y] sədo iyən hərf

Yy

C

Ç

D

1. Şikili həxədə qəp bijən.

E

Ə

F

Ğ

2. Sixan bısəxt.

bi	yo
hə	yə
ə	nə
ovəy	yu

H

3. Hərfi sxemədə “y” hərfi vırə pəydo bıkə.

11

X

I

İ

Vəyə. Yolə vəyə. İne, əyo vəyəe. Boy bə vəyə. Dodoən vəyədəe.
Vəyə iyo ni, əyoe. İne, boy iyo.

J

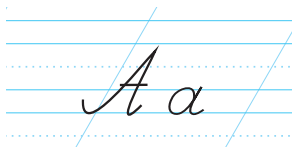
K

TOLIŞƏ BANDON

[A] sədo iyən hərf

Aa

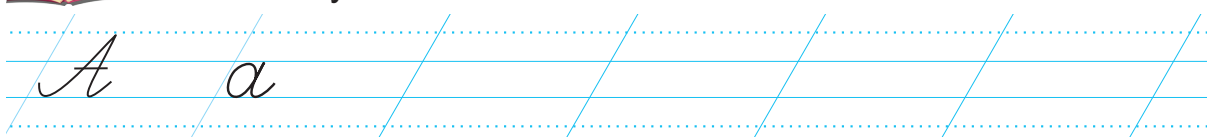
1. Şikili həxədə qəp bijnən.

2. Sixanonədə "a" hərfi vırə pəydo bıke iyən bə hecon co bıke.

Bəlelə do. Bəlelə do vey yol bedə. Bandədə bəlelə doon vey bedən. Leyla bandədə.

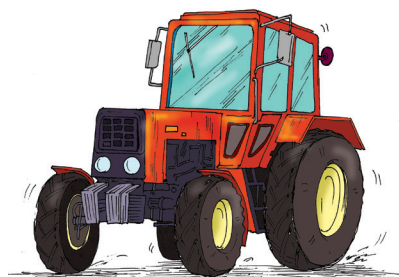
A

TƏNÜƏ NUN

B

[T] sədo iyən hərf

Tt

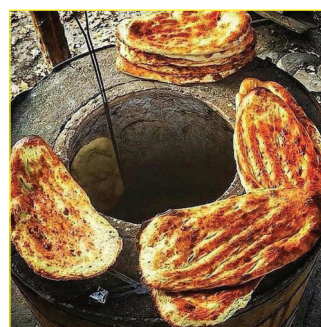

C

Ç

D

1. Şikili həxədə qəp bijən.

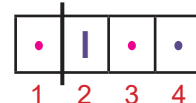
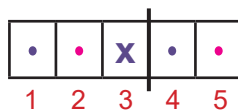
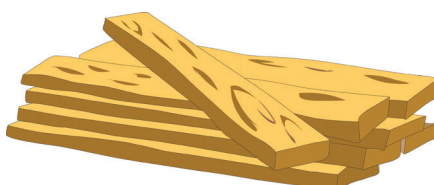
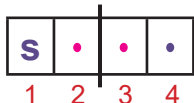
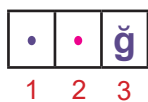
E

Ə

F

Ğ

2. Hərfi sxemədə «t» hərfi virə pəydo bikə:

H

X

İ

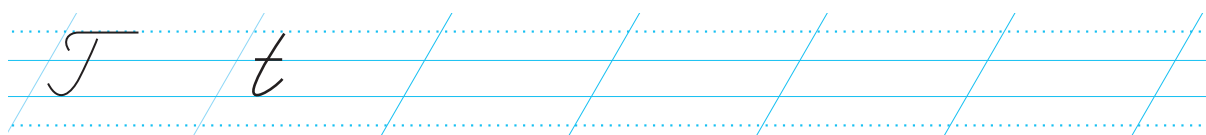
İ

Tatə tənü. Tatə ov. Tatə . Ov tat ni. Kədə ov ni. Əli, bə kə ov biyə. Ov bandədə veye. Bandədə ov tat əbini. Tələt iyən tı

J

K

TƏTİL

[R] sədo iyən hərf

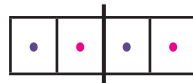
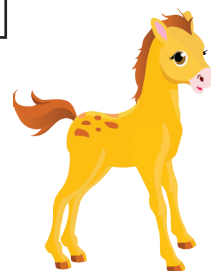
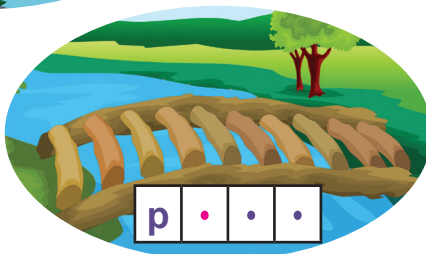
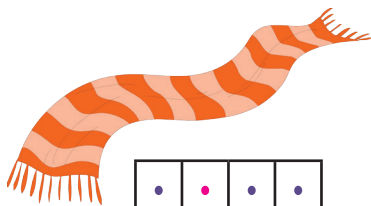
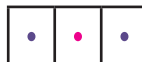
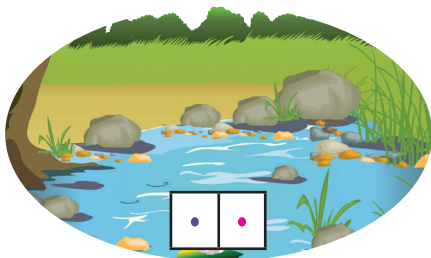
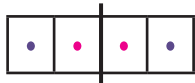
Rr

1. Şikili həxədə qəp bijən.

2. Jinə şikilonədə "r" hərfi vırə pəydo bikə:

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

İ

İ

J

K

RUƏDƏ

[U] sədo iyən hərflər

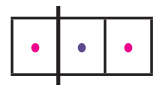
Uu

1. Şikili həxədə qəp bijən.

2. Sıxanonədə "u" hərfləri vırə pəydo bıqə iyən bə hecon co bıqə.

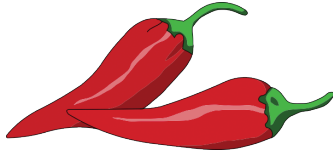
• m • • •

• • • q • • •

s • • b • •

q • m • d • •

• • • • •

ş • • • p • • •

Nun. Tate nun. Nənə, nun tate? Balə, tənüədəe.
Tənu nun tat bedə. Əv vey tate.

Bərə-bərə,
Tanqə bərə,
Sipiye aspi
Zardə kırə.

(r • • •)

Ağdəqule, bağdəqule, boştə xivandi ğəbule.

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

I

İ

J

K

AŞMARDON

[M] sədo iyən hərf

Mm

1. Şikili həxədə qəp bijən.

i	dı	ço	penc	
se		nəv		
şəş	haft	həşt	da	

11

yonzə

(- davı i)

12

donzə

(- davı dı)

13

senzə

(- davı se)

14

çordə

(- davı ço)

15

ponzə

(- davı penc)

16

şonzə

(- davı şəş)

17

havdə

(- davı haft)

18

həjdə

(- davı həşt)

19

nonzə

(- davı nəv)

20

vist

iminə sinif

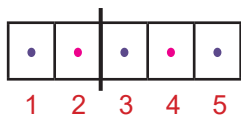
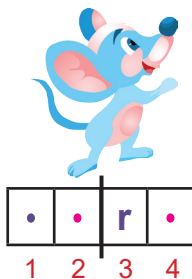
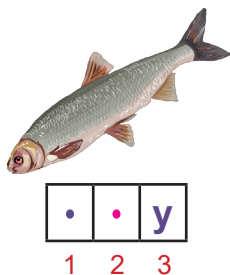
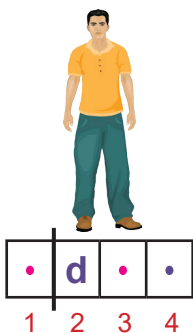
diminə sinif

seminə sinif

2. Hərfi sxemədə "m" hərfi vərə pəydo bikə.

3. Sixan bısoxt.

bə	van
di	lel
və	nə
ovəy	yə

A

KƏY HƏYVONON

B

[I] sədo iyən hərf

C

Ç

D

1. Şikili həxədə qəp bijən.

E

Ə

F

2. Kəy həyvonon komonin?

H

X

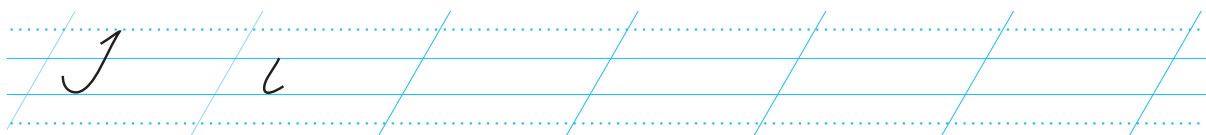
3. Cumlə bısoxt.

Ko Əli kardə

Bə kə boy inə

ko Əmir kardəde

J

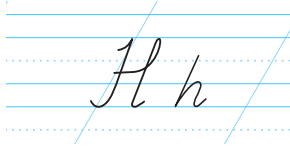

K

NONVƏNƏ HƏYVONON

[H] sədo iyan hərf

Hh

1. Şikili həxədə qəp bijən.

2. Vadoə hərfon bınıvışt, əvoni de mivofiğ omə şikilon bıbast.

• • n d • •

• • m s u •

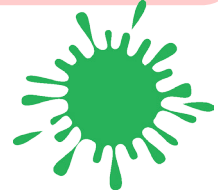
• • r • e

• • y • • l

• o v •

• u ş • u • •

• • v z •

H h

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

İ

İ

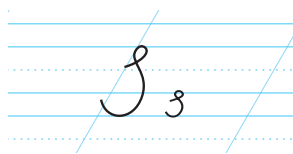
J

K

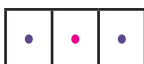
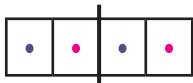
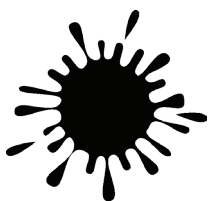
SƏKÜƏ

[S] sədo iyən hərf

Ss

1. Sixanonədə “s” hərfi vırə pəydo bıke iyən bə hecon co bıke.

2. Sixanın səröst bıbast iyən bıhand.

sıə

sardə

siyo

bərke

sədo

sef

kıtı

həvo

Səkuə

Qıləy kiti de se qilə morə bə kə dənoedən. Bə kiti ğəssəm dodən harde ki, əv in moron niho. Kəybə çəvon səpe jedən. **Maştəvo** omedən, kəybə okardə bəpeşt vindedən ki, kiti moroniş hardə. Bə kiti votedən:

– Oxo tı ğəssəm hardəbe, bəs im çı həx-hisobe?

Kiti şedə bə dumot, çəyo votedə:

– Az siftə fikrim karde, qirəm moron **nihom**, bəçimi əğilon səkuə bədon. Bəvon bəvoten: “Şimə nəslədə morə əqət beşəni”.

Çe toluşə folkloriku

- ① Kiti moronoş boçi harde?
- ② Mətnədə siə ranqədə biə sıxani antonimi pəydo bıke.
- ③ Kiti kon həyvoniku tarsedə?
- ④ Mətnədə kavuə ranqədə biə sıxani sinonimi pəydo bıke.

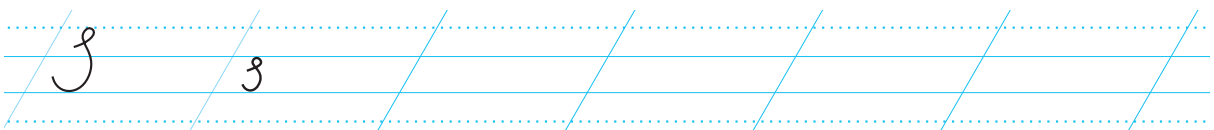
Im suke. Əv siə suke. Siə suk ıset soədəe. Əv sirdisə handedə.

- **Bə doy bəvoten:** Omeydəm boştı birniye.
- **Votedə:** Çe miku bəti umjən nıbo, birne əziniş.
- **Siə tənü nun bəpate, şənbozə jen bəvotə:** “Az patime”.
- **Xınbə səpe mor bənişte.**

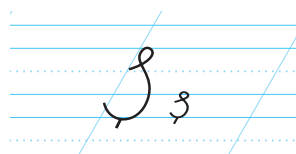
Siə suk, siə tikə suk, siə suki tik siə.

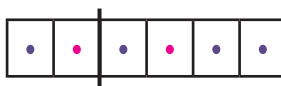
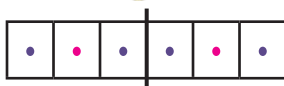
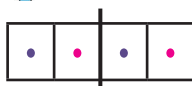
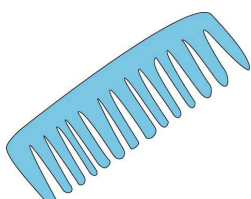
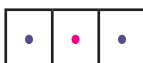
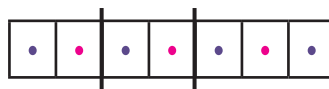
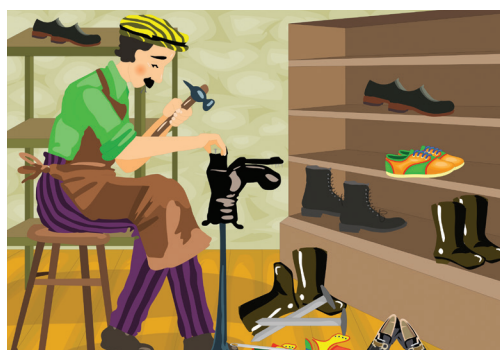
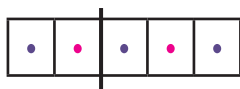
ŞUŞA

[Ş] sədo iyən hərf

Ş ş

1. Sixanonədə “ş” hərfi vırə pəydo bıkə iyən bə hecon co bıkə.

2. Peqiniyəti pəydo bıke.

sardonə

reçinə

tijə

barzə

kinə

honi

band

təvə

Şuşa

Şuşa çəmə vətəni – Azərbaycani gədimə şəhəronədə qıləye. Əv çe Ğaraboği bandıkuə əroziyədə, bandon arədə biə səfoninə vırədəe. Çə viron sardonə honiyon, sərinə həvo iyən reçinə vişonşonşon heste. Çand sorbe ki, in gəşənqə viron çe Azərbaycani deşmenə hamsiyon – erməniyon dastədəbin.

8 Noyabr 2020-nə sori çəmə mərdə zoon Şuşaşon ozod karde. Isət həmonə ruj həmə Azərbaycanədə bənə idi gəyd karde bedə.

Mətnədə biə kon hər fon hestin ki, dəvardə nimon, əncəx «Azərbaycon dili» dərskitobədə omutəyone?

3. Cümlə bısoxt.

Vətəne çəmə Azərbaycan

deşmene erməni çəmə

heste vey Azərbaycani reçinə vironiş çin

Mətnədə biə nom, əlomət, ifodə kardə sıxanon pəydo bıke bə dəftər bınıvişt.

Ko iştə xıvandıku bətarse.

Ş / ş

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

I

İ

J

K

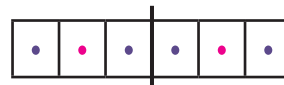
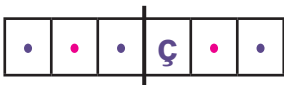
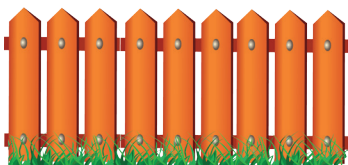
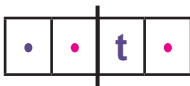
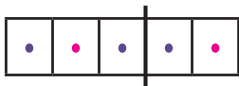
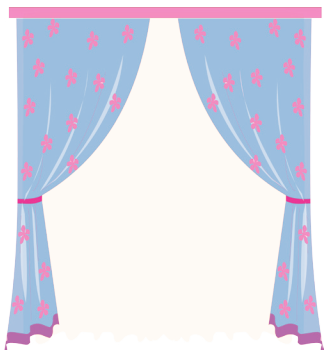
PARK

[P] sədə iyən hərf

Pp

1. Sixanonədə "p" hərfi vərə pəydo bikə.

2. Sixanon bəçəy vərə bınə. Cümlə bısoxt.

poz

... Sentyabrədə dəşədə.

piti

İnə, bomı ... bıpat.

ləp

Dədə bomı ... səşə.

Park

İdədə Həsənə mamu de işte nəvə Əli bə park şəbe. Əli parkədə de əğiloniş xəyli hənək karde. Əli yolə moə Adilə nənən bəvono zambulədə xorək, iyən meyvəş noəbe. Hənəki bəpeşt Həsənə mamu bəşte nəvə bananiş doe. Əli bananiş harde, piyeşe çəy lu bə zəmin şodo. Həsənə mamu imi vindeədə, votişe:

– Park bəpe təmiz bımando. Har ki iyo zibil şodo, bəvədə park notəmiz bəbe. Parki bəpe təmiz oqəti, çemı balə!

- 1 Mətnədə biə kon hər fon hələ dəvardə nimon?
- 2 Boçi zibili bə park şodoe əbini?
- 3 Mətnədə de ğalinə saiti biə sıxanon bəşte dəftər oviştinən.

3. Sıxani mənə pəydo bıke.

Kinon, vəyuon bəşte sə dəbastedən.

peçine

Xorəki hozı karde.

petate

Bə qile virə rost be.

pate

Çiyi qırdə karde, yəndı səpe noe.

pəlu

- Sıpe dumi bıbirnoş pəs əbini.
- Yol pard bəno, ruk dəbəvarde.

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

I

İ

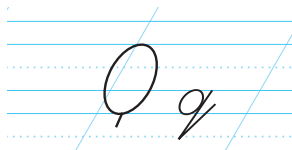
J

K

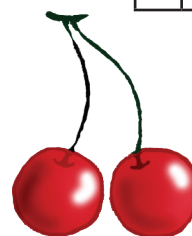
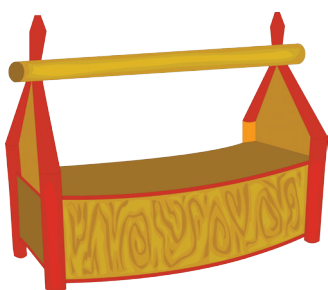
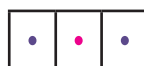
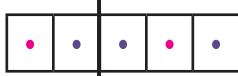
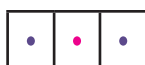
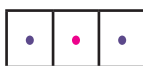
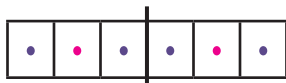
ƏLENQ

[Q] sədo iyən hərf

Qq

1. Sixanonədə “q” hərfi vərə pəydo bıke iyən bə hecon co bıke.

Sıxan bısoxt. Sıxanon bæ dəftər ovoştın.

qava	vin
qe	tı
qe	qo
qı	zı
yon	mij
anqi	lu

Əlenq

Əlenq, əlenq, potoşo,
Təylə tıfanq bæ duşo.
Ovi peşom ruy sədə,
Moğnə bınə doy sədə.
Kəşon okə leynəsə,
Kılkbi, bınışt moğnəsə.
Balə bekə, yol bıke.
Pozo bışi bæ Məkkə.
Bə Məkkə şe səvobe,
Ki bışo, Hoci bəbe.

Tofiq İlham

- 1 Jiyədə riyə bıə sıxanon antonimi pəydo bıke.
- 2 Kəşon okə leynəsə – cumlə çıko bəsə dəşədəş?

Qo marde, qoduşən arşiye.

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

I

İ

J

K

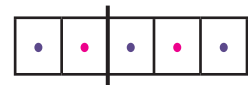
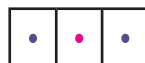
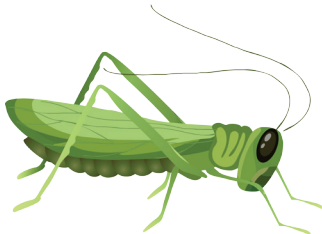
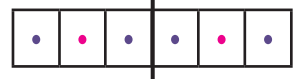
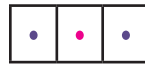
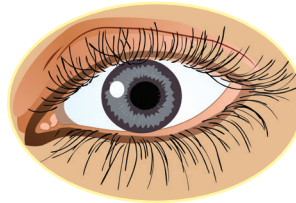
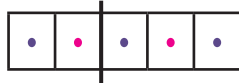
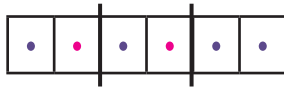
ÇƏMƏ VƏTƏN

[Ç] sədo iyən hərflər

Ç ç

1. Sixanonədə "ç" hərflər vırə pəydo bıqə iyən bə hecon co bıqə.

Çəmə Vətən

Çinqiz iminə sinifədə handedə. Har ruj əvən bənə co əğilon bə məktəb şedə. Çəvon məktəb dımərtəbəninə yolə binae. Yol beədə əvən bənə işte yolə boə hərbi-yədəş xidmət karde piyede. Çəy boə Əşrəf marzədə xidmət kardədə.

Imruj muəllimi çəykuş xəbə se:

– Çinqiz, vətən çiçe?

Çinqiz ləzi bə dumot şe, çəyo cəvobış doe:

– Har kəsi vətən çəy movardə vırə, məhole. Çəmə Vətən Azərbaycan.

- 1 Azərbaycani həxədə çiç zinedəş?
- 2 Boti vətən çiçe?
- 3 Mətnədə ismon pəydo bikə, bəştə dəftər ovoştin.

Im çəmə çimənqoe. Çe di qomuşon, pəson, aspon həmmə iyo çardədən. Şanqone əmə işte molon təvilədə dəbastedəmon.

- Ov çe rukiye, ro çe yoli.
- Çanə otəşin biboş, iştəni bəsutneş.

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

I

İ

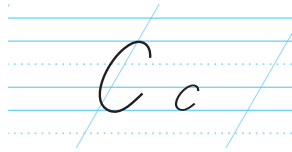
J

K

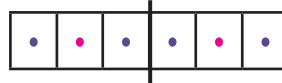
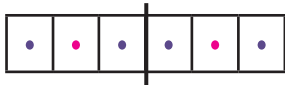
XOCALI

[C] sədo iyən hərf

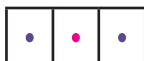
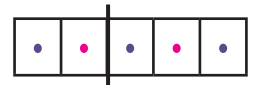
Cc

1. Sixanonədə "c" hərfi vırə pəydo bıqə iyən bə hecon co bıqə.

5

Xocalı

Azərbaycanı ən gəşənqə vironədə qıləyən Xocalıbe. İ həzo nəv sa nəve diminə sori fevralə manqi 26-də deşmenon in şəhərşon virtı-volo karde. Həminə **şəvi** sutə kəon duəvul bə osmon rost be. Sardədə, şəxtədə pobənəso, qucili vitə əğilon, **piyonşon** ance, kıştışone. Çəmə çanədə camaat şəhid be. “Xocalı” nomədə fociyə bə tarix eqinə.

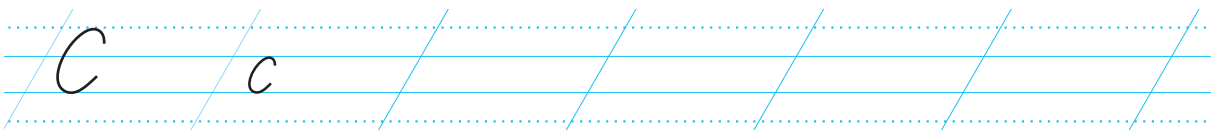
Erməniyon kardə vəşyənəti hiç vaxt yodo benibəşe.

- 1 “Xocalı fociyə” kəynə biə?
- 2 Xocalı koncoe?
- 3 Mətnədə sıə ranqədə biə sıxani antonimi pəydo bikə.

Co kəsi zoəku boə əbini, co kəsi kinəku hovə.

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

I

İ

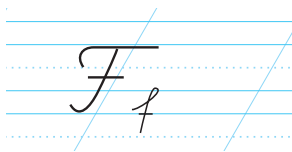
J

K

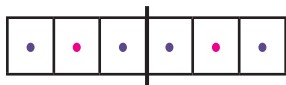
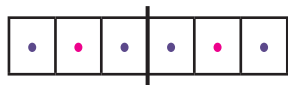
FİL

[F] sədo iyən hərf

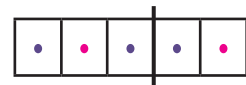
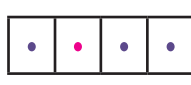
Ff

1. Jinə şikilonədə "f" hərfi vırə pəydo bıkə iyən bə hecon co bıkə.

7

2. Sixan bısoxt iyən bə dəftər ovoştın.

aləf

kitob

paşmə

yol

mivə

olət

?

hi

tayə

bo

Fil

Lovnedə iştə dumi,
Dəndə bə ov xortumi.
İştə kəllə oşandə,
Bə əğilon ov peşandə.
Əğilon vitdən bə kəno,
Fil dəniştə boştəno.
İnsonon çəy dustone,
Çəy vətən Hindistone.

Əli Nasir

?

- 1 De sıə ranqi doə biə sıxani antonimi pəydo bıkə.
- 2 Jiyədəş riyə biə sıxani de kon sıxani əvəz karde bəbe?
- 3 Hindistoni həxədə yolonku xəbə bısən.

- Şeiredə de samiti bino biə sıxanon pəydo bıkə, bəştə dəftər ovoştın.
- Mətni bə dəftər bınıvışt.

3. Vadoə biə hecon pəydo bıkə.

f i

f u t

f a y

- Fırsəti bə deşmeni mədə.
- Arifə (Veyəzinə) lo çe tıko dəbəbe.
- Kəfşənədə pəse, kədə neçi.

Mı kaffe oqətedəm. Bəlelə doədə bo kaftəm lonə hozı kardə.
Çəmi kafeon veyni sipin. Az dərsi bəpeştə har ruj bəvon don
doedəm.

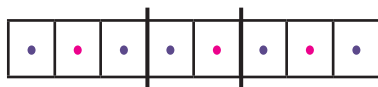
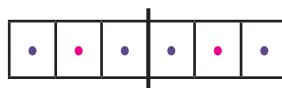
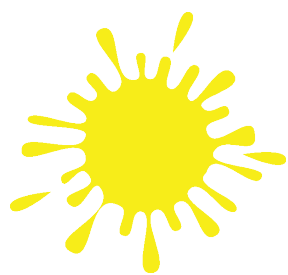
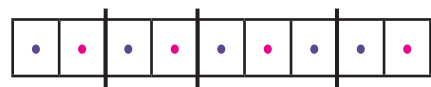
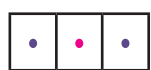
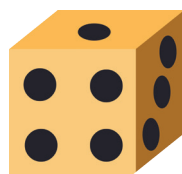
NƏVUZƏ İD

[Z] sədo iyən hərf

Zz

1. Sixanonədə "z" hərfi vırə pəydo bıkə iyən bə hecon co bıkə.

Nəvuzə id

Nəvuzə id bo əməro vey əzize. Əmə hejo de dilipuri, de şoyvo çəy roon bə çəşimon. Nav idi ço qilə çəşənbə heste: ov, otəş, vo, zəmin çəşənbə. Bə oroxnə çəşənbə kulşənbə (kulə şəv, kulə ruj) votedəmon.

Kulə şəvi haft kuə otəş sənoedən, xeyzon qilə-qilə çəy səpe ovaştedə, votedən: “Noxəşiyon, sanqinətiyon həmə de kanə sori bışon.”

Kuli bəpeştə Nəvuzə id omedə. İdə şəvi rujon de şəvon i bedən. Həmmə tojə olət tankardedən. Avlodon bəyəndı kə şedən, iyəndı təbrik kardedən. Bəd bıəkəson dust bedən, de i yəndı dast qətedən. Həməyku çəkə ovqat bedə.

Nəvuzə idədə ən vey şoy-şoy bı kə əğilon bedən. İdə şəvi bə kəon kışti ğāndedən. İdə ruji maştəvo rəbədəli əştədən, vize hənək kardedən, deyəndı moğnə jedən.

İdə ruji əvəsor dəşədə. Həvo qam bedə. Camaat de kaştəmoni dastko bedə.

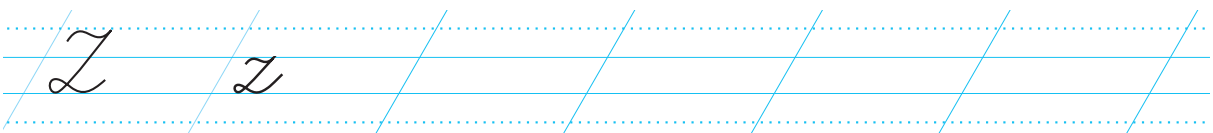

?

- 1 Nəvuzə id kon manqi dəşədə?
- 2 Nəvuzə idi adətonku qəp bıjən.
- 3 Deyəndı bəd bı kəson boçi idə ruji dust bedən?

- Ov çe rukiye, ro çe yoli.
- Zıvon odəmi şinən bəka, telən.
- Zımıstoni anboon tovistonədə pur bəkan!

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

I

İ

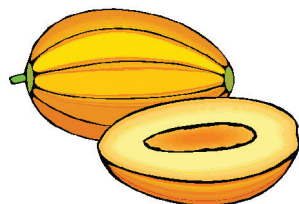
J

K

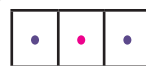
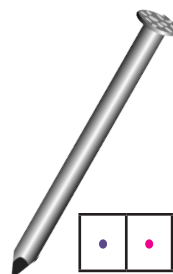
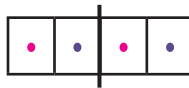
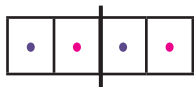
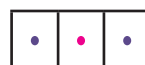
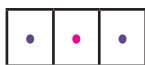
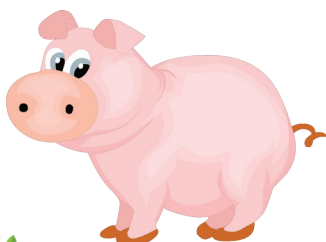
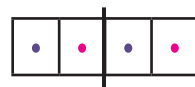
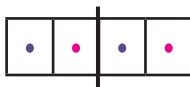
VAVAZON

[X] sədə iyən hərf

Xx

1. Sixanonədə "x" hərfi vərə pəydo bıqə iyən bə hecon co bıqə.

2. Sixanon bəyəndi peqınıyətı pəydo bıqən.

ğədımə

taxtə

xəyə

çokə

kə

xoliçə

ko

xanəndə

Vavazon

Xəyal deştə xeyzoni Bokuədə jiyədə. Har sor martə manqədə əvon bə di şedən. Əvəsorədə çəvon di vey ğəşənq bedə. İmsorən həvo çək dəvardədə. Xəyali piə Xəqani əviş bə ru bo kulmə qəte bardəbe. Berdəm həvo deqış be. Bərk vavaz qınıye.

Xəyali piə votışe:

Xəyal, voş bəvoe. Bışamon bə kə.

Xəyal: Dədə, çikonco zinedəş ki, voş bəvoe?

Xəqani: Xəyal, vavazon har qılə işte əlomətonşon heste. Daştəvo qınədə həmişə voş voedə.

Xəyal: Daştəvo çe kon tərəfikü qınədə, dədə?

Xəqani: Kobəsoni (şimal)-ğərbiku, çemı balə.

Xəyal: Bə Qiləvo?

Xəqani: Qiləvo haymi (cənub)-şərgjiku qınədə. Sivoy imon di qılən vavaz heste. Qərmij, qemijən votedən ğərbiku, xəzriyən kobəsoni (şimal)-şərgjiku qınədə.

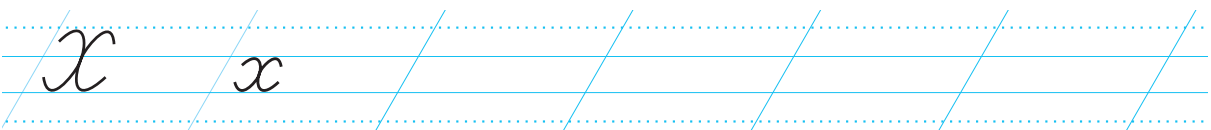
- ① Kon ranqədə biə cumlə parse cumləe?
- ② Jiyədəş riyə biə sıxanı de kon sıxani əvəz karde bəbe?
- ③ Yolonku “daştəvo” sıxani mənə xəbə bışən.

Çəmə məholədə vey həyvonon hestin. Çəvonədə qıləyən xuqe. Xuq vişədə bedə. Vey vaxt şanqone əvon bə soon dəşedən, xıyo-pamədiri, xavzə-zımıstoniyon hardedən. Xuqi vey qətero soon bə parçin qətedən.

Xıdo həxi bə nohəxi ədəni.

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

I

İ

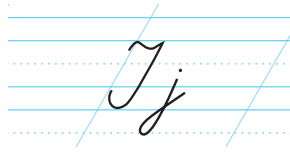
J

K

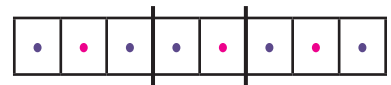
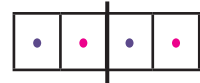
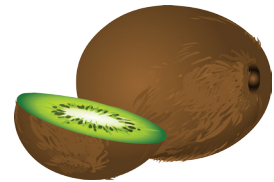
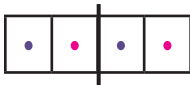
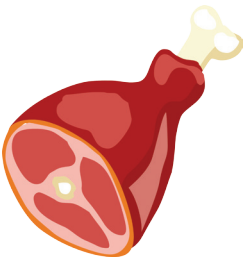
JƏJI

[J] sədo iyən hərf

Jj

1. Kon şikili nomədə “j” sədo ni?

2. Sıxanon bəyəndı peqınıyətı pəydo bıken.

sinninə

mujnə

qədə

piyəjen

kəy

jurnal

məktəbi

kijə

ləvənqinə

ləjim

Jəje

Əjdər de əğilon bo futbol hənək karde şəbe. Əvon bə kə **oqardeədə** roədə qıləy jəjeşon vinde. Qətişone əv, vardişone bə kə, dənişone bə ğoti.

Şanqovəse Əjdəri piə bə kə omeədə vindişe ki, çəy zoə de jəje hənək kardədə. Çəykuş xəbə se:

– Əjdər, tı jəje bə kə boçi vardə?

Əjdər:

– Dədə, az bo jəje lonə bədutem, əy kədə obəqətem.

Əjdəri piə:

– Əjdər, jəje çe kəy həyvon ni. Əy kədə oqəte əbini. Tı hiç zinedəş jəje çiç hardedə?

Əjdər bə dumot şe, bə jı fikir niome, votişe:

– Dədə, jəje çiç hardedə ki?

Əjdəri piə:

– Vindəş, Əjdər, tı hiç zinedəniş jəje çiç hardedə, əy çiko obəqətes? Əv oxo vəşi bəmarde!

Əjdər iştə səhvi dərəse, jəjeş bə so vadoe.

?

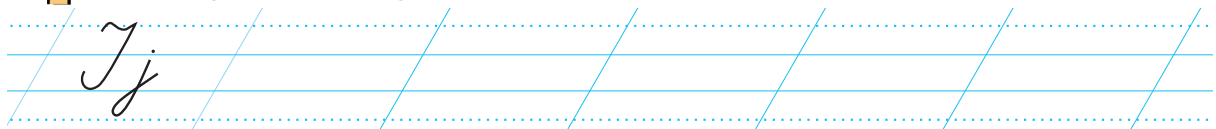
- ① Jəje çiç hardedə?
- ② Şimə zine Əjdəri səhv çičbe?
- ③ Jəje kədə oqəte bəbe?
- ④ Mətnədə de siə ranqi nivıştə biə sıxani de kon sıxani əvəz karde bəbe?

Mətnədə biə parsə cumlon bə dəftər binivışt.

- **Dust bevəcə rujədə zine bəbe.**
- **Qujd hardə kijə tık şat bəbe.**

A

B

C

Ç

D

E

Ə

F

Ğ

H

X

İ

İ

J

K

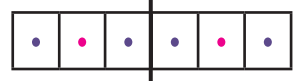
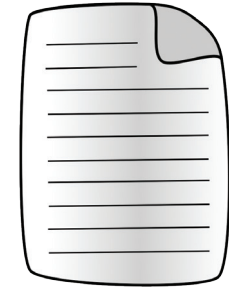
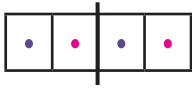
HA ƏĞILON, ƏĞILON

[Ğ] sədo iyən hərf

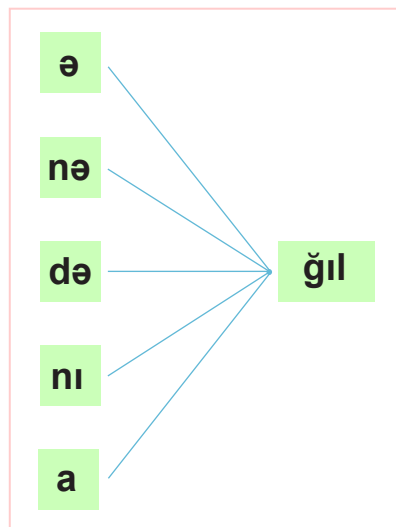
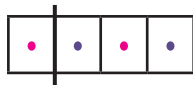
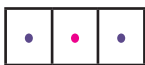
Ğğ

1. Jinə şikilonədə "ğ" hərfi vıra pəydo bıke iyən bə hecon co bıke.

2. Sıxan bısoxt iyən bıhand.

Ha əğilon, əğilon

Ha **əğilon**, əğilon,
 Çəmə şəkə, noğolon.
 Şimə həmmə nozəyon,
 Çe sufrə qiyozəyon.
 Bəyəndi bo-hovəyon,
 Zəmini astovəyon.
 Çe ğəşənqe in kinon,
 Vile çanqe in kinon.
 Bənə kijə handedən.
 İştə səon randedən,
 Çəğono vil dəçindən,
 Kitobədən oçindən.

Şedən bə məktəb həni,
 Jıqo omeydə bəmi
 Vili səpe vil beşə,
 Bə təmşo bilbil beşə.
 Omutənən hisobi,
 Bihandənən kitobi.
 Vey ğədime in vətən.
 Çəmə bobon iqid biən.
 Əvon Həzi, Babəkin,
 Çəmə çəşi bəbəkin.
 Çı ko kardon, xos bıkən,
 Xəlği nomi rost bıkən.

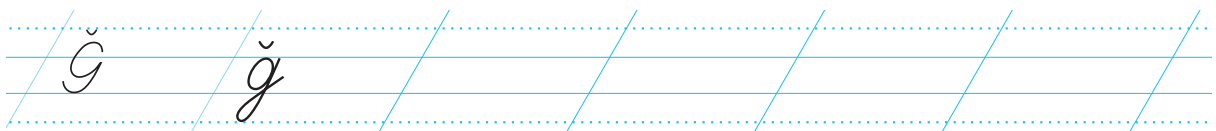
Vəlişah Əliyev

- ① Siə ranqədə doə biə sıxani antonimi pəydo bıkə.
- ② Xəlği nomi rost bıkən. – cumlə çıko bəsə dəşədəş?

Qin biə ğızılı pəydo karde bəbe, qin biə vaxti ne.

TOLIŞƏ ƏLİFBƏ

çapə şikil	dastəni-viştəy	hərifi nom	çapə şikil	dastəni-viştəy	hərifi nom
Aa	<i>Aa</i>	a	Qq	<i>Qq</i>	qe
Bb	<i>Bb</i>	be	Ll	<i>Ll</i>	el
Cc	<i>Cc</i>	ce	Mm	<i>Mm</i>	em
Çç	<i>Çç</i>	çe	Nn	<i>Nn</i>	en
Dd	<i>Dd</i>	de	Oo	<i>Oo</i>	o
Ee	<i>Ee</i>	e	Pp	<i>Pp</i>	pe
Əə	<i>Əə</i>	ə	Rr	<i>Rr</i>	er
Ff	<i>Ff</i>	fe	Ss	<i>Ss</i>	se
Ğğ	<i>Ğğ</i>	ğe	Şş	<i>Şş</i>	şe
Hh	<i>Hh</i>	he	Tt	<i>Tt</i>	te
Xx	<i>Xx</i>	xe	Uu	<i>Uu</i>	u
İi	<i>İi</i>	i	Vv	<i>Vv</i>	ve
Jj	<i>Jj</i>	je	Yy	<i>Yy</i>	ye
Kk	<i>Kk</i>	ka	Zz	<i>Zz</i>	ze

Tolişə əlifboədə **29** qılə hərf heste. Har hərfi iştə vireş heste. İminə hərf «**a**», oxominə hərf «**z**» hərfə.

Əlifbo hər fon de miyyə n restə i yəndı dumo omeye.

***kitab, jəje, qo, linq, pi, hamsuə, deşmen, neçi** – sıxanon de əlifbo restə bınıvişt.*

HEYDƏR BOBO

Mayə manqı dabe. Elşad muəl-limi iminə sinifi əğilonış bə Heydər park bardəbe. Park hartərəfə de vilon dərosnə biəbe. Həvoən vey **ğəşənqbe**. Əğilon şoyvo kardədə-bin. Parki oxoədə bə yolə heykəli rəsəədə Elşad muəllimi əğilonkuş xəbə se:

– Əğilon, zinedon im çeki heykələ?

Əğilon i qəvədəşon cəvob doe:

– Heydər bobo. Çəmə xəlği xilos-kor!

– Bəle, ağılmandə balon, im çəmə umummilliyə lider Heydər Əliyevi heykələ. Imruj mayə manqı 10 çəy movardə ruje. Çəmə xəlğ in ruji bənə yolə idi dəvonedə.

- 1 Mayə manqı 10-də çəmə xəlğ kon idi geyd kardədə?
- 2 Heydər Əliyevi həxədə çiç zinedəş?
- 3 De sıə ranqı doə biə sıxani de kon sıxani deqiş karde bəbe?

Avlodəti ifodə kardə sıxanon pəydo bıkə.

Çe piə, moə moə – **nəne**

Çe piə, moə piə –

Çe moə hovə –

Çe moə boə –

Çe piə hovə –

Çe piə boə –

ŞƏHİDON XİYOBON

İ həzo nəv sa nəveminə sori yanvarə manqi vist çəmə xəlği boştə ozodətiro pebə ruje. Həminə ruj Azərbaycanı xəlğ vətəni ozod vindero Boku şəhəri Ozodi meydonədə qırdə be. Soveti imperiyə əholi irodə arıştero bə Boku 12 həzo sərboziş varde. De tanqi, de ən miosirə silohon bə təylə dastə aşişə əholişon həmlə karde.

Həminə ruj Bokuədə xəyli əholi şəhid be. İmperiyə ləşqəron bə co şəhəronən hıcum kardışone. Əvon Yanvari visti şəşədə bə Lankon omin, iyoən xəyli odəm şəhid be.

Azərbaycanı har vırədə şəhidon tıbəsoon, şəhidon xiyobonon bə əməl omin. Çəvon ən yolə qılə Boku Şəhidon Xiyobone.

Şəhidon har vaxt çəmə yodədən. Yanvari vist çəmə xəlği şərəfinə tarixe.

- 1 Şəhidonşon konco dəfn karde?
- 2 Soveti imperiyə həxədə yolonku xəbə bısən.

AZ VƏTƏNİ ƏSQƏRİM

Məvot hələ befoydəm,
Hələ de tətə poydəm.
Qədə-qədə yol bedəm,
Az vətəni əsqərim.

Məktəbədə handedəm,
Elmi çoli kandedəm.
Həxi roədə mandedəm,
Az vətəni əsqərim.

Har kəsi zu elmədəe,
Bezinə ko zilmədəe.
Ğıvə rostə kəlmədəe,
Az vətəni əsqərim.

Həzi, Babək nomine,
Rufonışon demine.
Xıdo bəmi zomine,
Az vətəni əsqərim.

Bəğandem deşmeni kəy,
Hiç firsət ədənim bəy,
Bə aşışi bəkam səy,
Az vətəni əsqərim.

Peştədəm Azərbaycan,
Çemine qeşə məydon.
Bənə Tolişə bandon
Az vətəni əsqərim.

Tofiq İlhom

?

- 1 Mətnədə de sı doə biə cumlə çiko bəsə dəşədəş?
- 2 Həzi de Babəki ki biə? Çəvon həxədə yolonku xəbə bısən.

Ləvənqin

Tolişi vey təminə xorəkonış heste. Çəvonədə qıləyən ləvənqine. Tolişi curebəcure xorəkonədə ləvənqin oko doə bedə. Ləvənqinə kijə, ləvənqinə moy, ləvənqinə miv tolışə mətbəxi ən ləzzətinə xorəkonin. Bə Tolişə məhol mehmon omə har kəs ləvənqiniş harde piyedə. Əzizə rujonədə, idonədə tolışon ləvənqinə kijə de pilo patedən. Kulə şəvi har kədə bəpe ləvənqinə moy bibo. Tolişə ləvənqin bə nome.

Cumlə bısoxt.

1. *şartuk ıšet diyonədə kaştedən çəmə kali.*
2. *əncəx tolışə məholədə amburə do bedə.*
3. *kumədə kardə pərisqılı xəyli çəmə lonəş.*
4. *sıxani bədon yoli bə quş.*
5. *qəp hardeədə məjən xorək.*
6. *dəbast şələ diyəkə bəştə zu.*
7. *nomerdi çanq merdi bə mədə.*

Qıləy şatə linqə lorun ome nişte çe şatə rəzise. Şatə rəz larze, şatə linqə lorun nılarze, şatə rəz larze, şatə linqə lorun nılarze.

ÇƏMƏ HƏZİ

Mayə manqi 9 dinyo vey kişvəronədə faşizmi səpe ğələbə ruj hisob bedə. Azərboyconədən həmonə ruji bənə idi ğeyd kardedən. Ə ruji maştəvo çe Azərboyconi Prezident Bokuədə “Şəhidon xiyobon”ədə dəfn kardə biə Həzi Aslanovi ğəbi ziyarət kardədə, əyo çambə nodə.

Həzi Aslanov çəmə məholi ən mərədə zoonədə qıləye. **Əv, Lankonədə çe moəo biə.** Bə canq şeədə əv cəmi 31 sinnədəbe. Canqədə əv iştəni bənə yolə sərkerdə təsdiğ karde zinedə. Qeneral-mayor Həzi Aslanov de iştə alayi deşmeni çanədə tanki, bəyjiyə ğıvnon məhv kardədə. **Daveon qıləyədə əv çe deşmeni i batalyon piyodə ləşqəri, xəyli tank iyən avtomobili poymol kardədə.** Bəçəy yolə xidmətonro iminə kərə bəy Sovet İttifoği Ğəhrəmon nom doə bedə.

Canqi oxoədə Həzi Aslanov daveədə şəhid bedə. Peş çəy şəhidbe əv diminə kərə bə Sovet İttifoği Ğəhrəmoni nomi təğdim kardə bedə.

Çəmə xəlg iştə jıqo iqidə zoon hiç vaxt yodo bekardedəni. **Vaxt ome, bənə Həzi iqidə zoon Ğaraboğşonən ozod karde, çəmə seranqə pərçəmşon Şuşadə ejəne!**

- 1 Jiyədəş riyə biə sıxanı de kon sıxani əvəz karde bəbe?
- 2 Həzi Aslanovi həxədə yolonku xəbə bısən.
- 3 Kon ranqədə biə cumlə nida cumləe?

Amburə do

Amburə do əncəx tolişə məholədə vin-de bəbe. Dinyo co vişonədə əv perəsədəni. Tolişon iştə so-bədə çe amburə do çuy oko dodən. Çəy çuədə ərəbə çəx, təvə dumə, keçə iyən co çiyon soxtə bəbe. Amburə çu bənə osoni ğoym bedə. Əncəx amburə do sorbəsor kam bedə. Əmə bəpe imkon nıdəmon ki, əv çəmə tolişə məholiku qin bibo. Amburə doy birniye qinoe. Tolişə vişon çəmə sərvətin. Amburə doən çəy çəşe.

İZOHİNƏ LUĞƏT

A

Az – Qəp jə odəmi işorə kardə iminə şəxsi əvəzəkə.

Avə – Həvoədə qırdə bİə ovi buxari kopnə.

Avlod – 1. Çikisə kamə sinninə zoə, kinə; 2. Deyəndı nezə avlodəti bİə odəm.

Ağıl – İnsoniku fikir kardey, dərk kardey, famey ğabiliyət.

Aləf – Bə doon iyən kulon mənsub nıbə zərifə bejən.

Am – Bədəni qıku tosə kəşi bİə hissə.

Ambu – Zardə şınə mivə iyən çəy do.

Ambur – Tolışə zonədə perəsə bənə osını ğoymə do.

Amu – Çe pıə boə.

Anqivin – Kandımuzi (meşi), vıl iyən mivə şirəku hosil kardə şınə maddə.

Anqı – Sipi iyən siyo ranqədə qılınış bİə huşəninə mivə.

Anqıştə – İnsoni iyən kali həyvonon dastədə iyən lınqədə bİə penc əzoədə qıləy.

Anqışti – Bə anqıştə pevuneyro hozo kardə bİə ğızılə halğə.

Asp – Bo romey, penıştəy, şələ kırneyro oko doəbİə soy həyvon.

Arşiye – Çıpiye, bə dı poə co be.

Astə – Çe insonon iyən peştətiyəninə həyvonon skeleti tərkib hisson.

Aşış – Çətin məsə bİə, hosto votə bİə, qədə-qədə, sakit

Aşış bey – Sakit be, sakitəti eqniye

B

Band – Zəmini dikə, barzə, bılındə vıron.

Bandı-ku – Zəminisə bılınd bİə vıron; bandon, halon

Barz – Bılınd

Bili – Ovədə-hışkiyədə jiyə dırozəqiyə pərəndə.

Bır – Bənə tuəqılə mivəş bİə telə rəsə (yabaniyə bejən).

Bırz – Qamə məholonədə ovə vıronədə perəsə şartukədə hasilbİə ranqinə doninə resə (bejən).

Bız – Şıt, paşmə iyən qujd doə şoxinə rişinə həyvon.

Bo – Bo kırniey, bardeyro bİə harçi, şələ.

Bum – Çəmə planeti rəsə aləmi ovə kardə petonə təbəqə, zəmin

Buməlarzə – Zəlzələ, çə zəmini dimi kali məzon vulkanikə iyən tektonikə proseson dəqine, larze

Ç

Çanq – Dasti bilənqiku tobə anqışton b1ə hissə, dast.

Çambə – V1lə dastə, əklil.

Çarde – Çimənqoədə aləf harde.

Çimənqo – Çimən b1ə sahə, aləf beşə v1rə.

Çoşanbə – Haftə seminə ruj.

D

Dastmol – Dasti-dimi moleyro tanqə, d1rozə parçə.

Dastov – Məclisonədə bo dasti şışteyro doə b1ə ov.

Daştəvo – Kobəsoni-Şərgə (Şimal-Şərgə) q1niyə vo, vavaz.

Değij – D1reğə maholo (Tolişə bandədə) jiyə odəm.

Dıranqə – D1 q1lə ranqədə b1ə, d1 ranq doə çiyon.

Dəbaste – De teri iyən co materialo b1ə çiyon bə i v1rə qırdə karde.

Dəbiyə – Çe sardi, şəxtə təsiriku bə biyə oqarde.

Dəvarde – Q1ləy v1rəku ovaşte.

Dəvo – De həkimi n1viştə resepti (nuxə) hozı kardə b1ə əloc.

Di – De kaştəmoni dastko b1ə əholi jiyə məntəğə.

Divo – Çe bina kumi oqəteyro iyən d1lə hisson co kardeyro b1ə sədd.

Dıyo – De ovi edoə b1ə, kam-vey de hışkə v1rə əhatə b1ə məzə.

Dodo – yolə hovə.

Du – **1.** Ruəniş qətə b1ə, ov bəyəndi jə b1ə most; **2.** Q1ləy odəmi bə dast dənoeyro votə b1ə sıxan.

E

Edoe – Kutisə jə çiyi şodoe.

Eğ – Sipiye v1l, çəhrayinə-s1ə, ət1rinə mivəş b1ə veysorinə rəsə (qiləmiyə).

Ə

Əlenq – Zım1stonədə bə qamə v1ron kuç kardə d1rozə linqə, d1rozə tikə pərəndə.

Əlel – Bevəcə buninə i sorə telə rəsə.

Ğ

Ğəzən – Bo xorək pate, ov q1lvoneyro oko doə b1ə ğab.

H

Hande – 1. Nıvıştəbə çiyi nəzəku dəvone, ya de sədo, ya be sədo qiraət karde, mitoliyə karde; 2. Təhsil səy, elm omute; 3. Mahne i. c. ifo karde, çiyi de həvo (musiqi) vote

Hanqom – Həşi hələ nıpemə, ruj nıobə, maştə-maştə.

Havz – Livə, aləf ranqədə bıə (Havzə livə).

Hırdən – Kaməsinə zoə, yaən kinə; əğıl

Hırs – Dırozə mu, dıjdə bədən, bəhə-bunuz, əşivo, (vəşyənə) həyvon.

Honi – Zəmini jiku beşə sardonə ovi mənbə, ovə çəşmə.

Hovə – İ qılə pı-moku bıə kinon de boon bəyəndı avlodəti.

Huştuli – Muninə luə, zardə ranqə şirəninə mivə.

X

Xavzə – Şinə bustonə mivə, kırçə, yemiş.

Xəzri – Kobosoni-şərgə (Şimal-Şərgə) qıniyə vo, vavaz.

Xuq – Kirtəlınqə, dınanqırinə məməninə həyvon.

İ

İd – Bə qıləy tarixi həsr bıə şoyə ruj.

İyo – In vırədə.

J

Jəji – Məməynon sinifədə bıə pustış də teği edoə bıə həyvon.

Jiye – Jimon karde, bəyji mande, səğ be.

K

Kali – Həmə ne, i co, bəzi.

Kəfşən – Be ovə vırə, duzənqo, biyobon, ham, aləfəco.

Kəpot – Jenon, kinon tankardə dırozə, peştədə dəkırinəbıə olət.

Kəsı – Bədəniş de astə tənı əhatə bıə, de kirtə lınqon vey qədə-qədə hərəkət kardə, ıştə sə de lınqon bə tən dənoə həyvon.

Kəş – Çe amiku bə dasti anqışton tiki dırozə bıə bədəni uzv.

Kəybə – Bə kə, bə mənzıl dəşə-beşə vırə.

Kışti – 1. Merdon bə peşti dəbastə dırozə iyən tanqə parça, kəmə; 2. İdədə kulə şəvi bə avlodon iyən hamsuon kəybə şodoə bıə kılə; kışti gənde

Kışvər – Məmləkət, ərozi.

Kok – Sırafsun, qujdin.

Kol – 1. Nırəsə (mivə), 2. Ənəpatə (qujd).

Kul – 1. Peşt, bədəni miyonə hissə, kışti dəbastə vırə; 2. Zəminiku rost biə xolxıçəninə nızımə do, rəsə; 3. Çı sori oxominə çəşənbə: kulə şəv.
Kulok – 1. Zumandə vavazi voə voş, tufon. 2. Kijə pevatə kaq (kulokə kaq)

Q

Qaməduə – Təmiş tel, təvən biə, dırozələvunə tərəvəz (istiot).
Qemij (qərmij) – Qərbiku qıniyə vavaz; Tatə vavaz, tatə vo.
Qeş – Hovujətiş vey biə, əhotənin, rohet
Qezi – Bo so-bə, bo kə-bə... iyən co vıron rıteyro dıləq.
Qır – Lınq, bədəni jinə uzvon (qırəçəmon).
Qit – Dı qılə.
Qıtı – Vılı, livə və ya zoği ruşeym.
Qıləvo – Cənubiku (Haymo) iyən cənub-şərqiku qıniyə vavaz.
Qiyozə – Kinon, vəyuon bəştə qi ehaştə muncux, miə.
Qovon – Bə mol-mələ diyə bıkə odəm, moləvon.
Qofe – Əğili hitvoneyro hozı kardə biə rəxt.
Qurə – Teğinə şəğol.

L

Ləşqər – Qıləy kişvəri hərbi ğıvnon iyən çəy i hissə; ğoşun
Ləjim – Çe boni kəno, eləşqiyə jinə hissə
Lik – Zəmin, bum, vırə.
Lo – Leş, həjomot hardə yolə siyo/sipiyə pərəndə.
Lok – Doy bırnıyə biə dırozə sırafə xıçə.
Lorun – Yolə çəş, qırdə sə, şatətıkə pərəndə.

M

Movardə – 1. Lap moədə biə rujiku xas biə; 2. xilqətiku, fitri.
Movardə ruj – Çe moəo biə ruj.

N

Neçi – 1. Sıpə cinsədə bozə ranqədə biə vəşyənə həyvon; 2. Vəşyənə həyvon qətey-kıştey, pərəndə jey: neçiyəvonəti.
Niyə – Bo ruən qəteyro dılədəş most çadoə qiliyədə yaən taxtədə hozo. kardə biə dırozələvunə ğab.

O

Oko doe – İstifodə karde, foydə peqəte.

Omute – 1. Təlim doe, zine, sənət-peşə doe; 2. Zine sey, qıləy çiy de təcrübə əxz karde.

Osmon – Zəmini dimi kutisə bənə abiyə ğubbə çiyə fəzo, təyliyəti.

Ostovə – De ıstə təbiyəti bə həşi oxşəş doə b1ə iyən şanqone osmonədə vuriski doə b1ə bənə noxtə çiyə osmoni cism.

Ovoştuniye – Çiyi çin tonə bə ton barde // heco çin sətəro bə sətə nıvıšte.

P

Pard – Ru ya ro səpe dəvardeyro sığədə, taxtədə, osonədə hozı kardə b1ə çiy.

Paşo – Maştə ne, əçəysən peşonə ruj

Pate – Xorək hozı karde, obıšte (qujdi), sı karde (kərtofi).

Peçine – Yəndı kutisə j1 çiyi noe.

Petate – Bə qıləy vırə rost be.

Perəse – Bə sinnə hədd rəse, yol be.

Pərəndə – Andomış de porı edoə b1ə, dıpərinə, dılınqə tıkinə pərə həyvoni sınıf

Pərçəm – Boydəğ, filəq

Pəynə – Votə rujisə d1 ruj bə nav, zinəsən navnəni ruj

Pərisqılı – Qiçədum, nızok, dırozə pər, bərk pərə, kuçəkə pərəndə

R

Reçin – Gəşənq, xos.

Rivos – Sıpon xeyzonədə b1ə, dırozəsifət, dırozəmuninə, duminə məməninə həyvon.

S

Sanbuə – Əşivoonədə b1ə xəzinə məməninə qədə həyvon.

Sard – Həvo temperaturi sıfırku bəji be.

Sənoe – Ezımi, çilə bə piç // bə kiyə dənoe-otəş je.

Soxte – Ofəye, tumo karde.

Ş

Şımədut – Lınqəğab hozıbıkə odəm, məşo bıdut.

Şonəpapu – Şatə tıkinə, bə şonə oşə pipiqış b1ə pərəndə.

T

Tar – 1. Ovin, dəxısiyə, bə ov eqınıyə, tojə şıştə; 2. Musiği diləq

Təmşo – 1. Diyə kardəbiə-seyr kardəbiə çiy, vırə, mərosim; 2. Teatro, sirko, kino nişo doə biə çiy.

Tənu – Nun, kijə... pateyro tulədə hozı kardəbiə çiy.

Toviston – Çe sori əvəsor iyən pozi miyonədə biə ən qamə semon (fəsl).

V

Vənəşə – Əvəsorədə perəsə gəşənqə bu doə vıl, vişədə bemə kuləbını vıl.

Vi – 1. Də teri, zənciri və s.-i dəbastə biə, rəbt kardə biə, bənd kardə biə;

2. Adətən də ovi bolə vıronədə bejə, hovuj nıbə livəş biə do; viyə do

Y

Yonqo – Hiteədə iştə kuti edoeyro, ya jiyo oğandeyro oko doəbiə çiyon, lef-boloşqonə.

Z

Zard – Narıncınə-havzə ranq, limo ranq.

Zımiston – Sori peş pozi omə ən sardə semon (fəsl).

SƏVONON:

1. N. Məmmədov, Ş. Əliyev. Əlifbo. Bakı, 1996

2. Honi çəşmə (Əğilə şeiron). Bakı, 2015

3. Yolon sıxan (Talış atalar sözləri və məsəlləri). Bakı, 2014, Müəllif – tərtibçi:

Cabbar Əliyev. II nəşrə məsul şəxslər: A. Bayrami, İ. Məlikova.

Buraxılış məlumatı

Talış dili 1

Ümumi təhsil müəssisələrinin
1-ci sinifləri üçün talış dili fənni üzrə

DƏRSLİK

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər:

Rasim Arif oğlu Heydərov
Aqil Gülağa oğlu Cəfərov
Elvin Səfər oğlu Səmədov

Nəşriyyat direktoru
Redaktor
Dil redaktoru
Kompüter dizaynı
Korrektor
Texniki redaktor
Rəssam

Rəhilə Soltanqızı
Əbülfəz Rəcəbli
Allahverdi Bayramov
Nigar Feyzullayeva
Vüqar Mirzəyev
Ruslan Mahmudov
Dilbər Əhmədova

© Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin qrif nömrəsi: 2023-010

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab nəşriyyat həcmi 6,4. Fiziki çap vərəqi 9. Formatı 57×82 1/8 .

Kəsimdən sonra ölçüsü: 195x275. Səhifə sayı 72.

Şriftin adı və ölçüsü: məktəb qarnituru 12-14. Ofset kağızı. Ofset çapı.

Sifariş . Tiraj . Pulsuz. Bakı – 2023.

Əlyazmanın yığıma verildiyi və çapa imzalandığı tarix: 07.02.2023

Çap məhsulunu hazırlayan:

Çaşıoğlu Eİ MMC

Bakı şəhəri, M.Müşfiq küçəsi 2A.

Çap məhsulunu istehsal edən: